

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

Харків
2013

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

**Харків
2013**

Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни “Муніципальне право” (освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, напрям підготовки 8.03040101 “Правознавство”) / уклад.: С. Г. Серьогіна, П. М. Любченко, І. І. Бодрова та ін. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. – 59 с.

Укладачі: С. Г. Серьогіна – тема 1, 2,
П. М. Любченко – тема 6,
І. І. Бодрова – тема 5,
С. В. Болдирев – тема 8 (спільно з О. Ю. Лялюком),
В. О. Величко – тема 3 (спільно з Л. В. Челомбитько),
Т. В. Стешенко – тема 7 (спільно з К. Є. Солянником),
К. Є. Солянник – тема 7 (спільно з Т. В. Стешенко),
О. Ю. Лялюк – тема 8 (спільно з С. В. Болдиревим),
Л. В. Челомбитько – тема 3 (спільно з В. О. Величко),
В. Є. Шверева – тема 4 (спільно з М. О. Петришиною),
М. О. Петришина – тема 4 (спільно з В. Є. Шверевою)

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 10 від 14.12.2012 р.)*

© Національний університет “Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого”, 2013

ВСТУП

“Муніципальне право” є нормативною дисципліною циклу професійно-практичної підготовки, мета якої озброїти студентів теоретичними і прикладними знаннями про український та зарубіжний досвід організації й функціонування муніципальної влади, сформувати цілісне уявлення про специфіку правового регулювання статусу суб’єктів муніципально-правових відносин, особливості реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування, ознайомити з основними нормативно-правовими актами в галузі місцевого самоврядування. Вона має важливе значення для підготовки юристів, оскільки сприяє розширенню загального та професійного світогляду, допомагає оволодіти методикою аналізу структурно-функціональної та компетенційної специфіки муніципальних органів, розуміти особливості муніципальної системи України, організаційно-правові моделі муніципального управління, особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування, види та підстави муніципально-правової відповідальності, засади правового регулювання муніципальної служби.

У навчальному курсі розкриваються питання світового та європейського досвіду організації місцевого самоврядування, основні напрямки правової політики у сфері місцевого самоврядування, правові, соціальні, політичні, інституційні, функціональні аспекти реформування місцевого самоврядування в Україні, статус суб’єктів муніципально-правових відносин, правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення, правове регулювання статусу муніципальних службовців, особливості відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами, повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Муніципальне право” студенти повинні:

– **знати** поняття муніципального права, місцевого самоврядування; правове регулювання та основні тенденції роз-

витку місцевого самоврядування; види муніципальних систем у зарубіжних країнах; системно-структурну організацію місцевого самоврядування в Україні; особливості реалізації прав і свобод людини в місцевому самоврядуванні; практику функціонування органів і посадових осіб місцевого самоврядування; специфіку нормотворчого процесу суб'єктів місцевого самоврядування; особливості реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування;

– *вміти* використовувати отримані знання щодо організації муніципальної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи отримані знання в процесі практичної діяльності; самостійно орієнтуватися в системі законодавчих та локальних правових актів, що регламентують суспільні відносини у галузі муніципального права; набути навичок аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання організації та діяльності органів місцевого самоврядування; прогнозувати напрямки розвитку самоврядних інституцій в Україні.

Матеріал посібника поданий за модульним принципом організації навчального процесу. Для полегшення сприйняття матеріалу включено словник основних понять і термінів, що використовуються у сфері муніципального права.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема	Всього годин	У тому числі		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
<i>1</i>	2	3	4	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 “Муніципальне право і місцеве самоврядування: актуальні проблеми становлення і розвитку” – 16 год				
Муніципальне право як наука і навчальна дисципліна	6	2	2	2
Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід	10	4	2	4
Усього	16	6	4	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 “Правове регулювання статусу суб’єктів муніципально-правових відносин” – 26 год				
Члени територіальної громади як суб’єкти муніципально-правових відносин	8	4	2	2
Організаційно-правові моделі муніципального управління	4	2	1	1
Нормотворчість суб’єктів місцевого самоврядування	5	2	1	2
Правове регулювання статусу муніципальних службовців	4	2	1	1
Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування	5	2	1	2
Усього	26	12	6	8
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 “Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування” – 20 год				
Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування	6	2	2	2

Закінчення

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю	5	2	1	2
Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері	4	2	1	1
Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян	5	2	2	1
Усього	20	8	6	6
Індивідуальна робота	10	-	-	-
Разом	72	26	16	20

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного університету
“Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого”
(протокол № 3 від 16.11.2012р.)

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”

Розділ I. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ

1. Муніципальне право як наука і навчальна дисципліна

Муніципальне право та розвиток місцевого самоврядування в Україні. Муніципально-правові відносини (поняття, види, зміст). Муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути. Навчальна дисципліна “Муніципальне право” та її значення для підготовки юристів.

2. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід

Правова природа сучасних концепцій місцевого самоврядування. Міжнародно-правове регулювання та основні тенденції розвитку місцевого самоврядування. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування. Види муніципальних систем в зарубіжних країнах. Особливості муніципальної системи України. Правове регулювання та особливості функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.

Розділ II. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

3. Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин

Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Членство в територіальній громаді. Особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні. Механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

4. Організаційно-правові моделі муніципального управління

Типологія моделей муніципального управління. Системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування. Представницькі і виконавчі органи місцевого самоврядування в Україні, особливості їх взаємовідносин з сільським, селищним, міським головою. Специфіка правового статусу та порядку функціонування районних і обласних рад. Організація управління районами в місті. Правове регулювання взаємовідносин органів державної влади з органами місцевого самоврядування. Аналіз практики функціонування органів та посадових осіб місцевого самоврядування України. Добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування.

5. Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування

Поняття, види, юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування. Особливості нормотворчого процесу в

органах місцевого самоврядування. Роль постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі. Правова експертиза проєктів актів місцевого самоврядування. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради: порядок підготовки, прийняття. Реалізація актів суб'єктів місцевого самоврядування. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.

6. Правове регулювання статусу муніципальних службовців

Муніципальна служба і її правове регулювання. Право на службу в органах місцевого самоврядування в Україні. Муніципальні службовці: статус, порядок проходження служби, права та обов'язки. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби. Порядок проведення атестації муніципальних службовців. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування. Відповідальність за порушення законодавства про муніципальну службу. Кадрова політика щодо муніципальної служби.

7. Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Р о з д і л ІІІ. ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

8. Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування. Співвідношення повноважень представницьких і виконавчих органів місцевого самоврядування. Особливості реалізації повноважень посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення.

9. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю

Загальна характеристика права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Підстави та порядок формування комунальної власності. Форми реалізації територіальною громадою права комунальної власності. Управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні. Комунальні підприємства, установи, організації. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

10. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері

Засади фінансового функціонування територіальних громад. Місцеві фінанси: поняття, структура, порядок форму-

вання та використання. Доходи й видатки місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування. Особливості бюджету міста Києва. Місцеві податки і збори. Участь органів місцевого самоврядування в кредитно-фінансових відносинах. Участь держави в бюджетному забезпеченні місцевого самоврядування. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

11. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян

Засоби забезпечення законності, правопорядку органами місцевого самоврядування. Охорона прав, свобод і законних інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо утворення та забезпечення діяльності місцевої міліції. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері інформаційного забезпечення. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами та органами юстиції.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Роль муніципального права в процесі становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні

(колоквіум)

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття муніципального права та його роль у становленні і розвитку місцевого самоврядування в Україні.
2. Муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути.
3. Поняття, предмет, методологія, система, джерела науки муніципального права.
4. Навчальна дисципліна “Муніципальне право” та її значення для підготовки юристів.
5. Державна політика у сфері місцевого самоврядування, основні напрямки її здійснення.

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

Конституція України (із змін., внес. Законом України від № 2952-VI від 01.02.2011) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – № 141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Там же. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. –

Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96; № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8. – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19. – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53.

Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 р. № 2850 – IV // Відом. Верхов. Ради України. – **2006.** – № 9, № 10-11. – Ст. 96; **2009.** – № 51. – Ст. 756; **2011.** – № 44. – Ст. 464; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 45 – Ст. 1740; № 93. – Ст. 3767.

Європейська хартія місцевого самоврядування: офіц. пер. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2002. – № 10: Місцеве самоврядування в Україні. – С. 10-17.

Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 22. – Ст. 983.

Любченко П. М. Муніципальне право України: навч. посіб. / П. М. Любченко. – Х.: ФІНН, 2012. – 496 с.

Серьогіна С. Г. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні та шляхи його вдосконалення / С. Г. Серьогіна // Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення: п'ятитомне вид. АПрНУ. – Т. 2. – Х.: Право. – 2008.

Серегина С. Г. Становление местного самоуправления как составляющая конституционного процесса в Украине / С. Г. Серегина // Юрид. наука и образование. – 2009. – № 2. – С. 25-33.

Погорілко В. Ф. Муніципальне право України: підруч. //

В. Ф. Погорілко, М. О. Баймуратов, Ю. Ю. Бальний та ін.; за ред. М. О. Баймуратова – 2-ге вид., допов. – К.: Правова єдність, 2009. – 720 с.

Мельник Р. С. Муніципальне право у системі національного права / Р. С. Мельник // Юрид. вісн. Причорномор'я. – 2011. – № 2. – С. 50-60.

Тема 2. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід (колоквіум)

О с н о в н і п и т а н н я

1. Правова природа сучасних концепцій місцевого самоврядування.
2. Міжнародно-правове регулювання місцевого самоврядування
3. Види муніципальних систем в зарубіжних країнах.
4. Особливості муніципальної системи України.

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

Конституція України (із змін., внес. Законом України від № 2952-VI від 01.02.2011 р.) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – № 141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Там же. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. – Ст. 267; № 21. – Ст. 303, № 48. –

Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53.

Всесвітня декларація місцевого самоврядування // Місцеве самоврядування. – 1997. – № 1-2. – С. 95-97.

Європейська хартія місцевого самоврядування: офіц. пер. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2002. – № 10: Місцеве самоврядування в Україні. – С. 10-17.

Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями: офіц. пер. // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 9. – Ст. 585.

Конвенція про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994> – 318

Декларація про принципи місцевого самоврядування в державах – учасницях Співдружності [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997> – 323

Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3 ч.] / за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. – К.: Знання України, 2006.

Любченко П. М. Порівняльно-правовий аналіз представницьких органів місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних державах / П. М. Любченко // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 109. – С. 54-64

Тема 3. Члени територіальної громади як суб'єкти муніципально-правових відносин

Основні питання

1. Поняття та ознаки територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування в Україні.

2. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

3. Механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи.

1. На сесії міської і сільської рад прийнято рішення про об'єднання територіальної громади міста і територіальної громади сусіднього села в одну територіальну громаду та створення спільних органів місцевого самоврядування. Міський прокурор подав подання до міської ради з вимогою скасувати незаконне рішення. У відповіді прокурору міський голова зазначив, що прийняття рішень з питань адміністративно-територіального устрою належить до виключної компетенції сільських, селищних і міських рад.

Чи відповідають рішення міської та сільської рад вимогам законодавства? Як відбувається об'єднання територіальних громад?

2. Громадянин України, який самовисунувся на посаду міського голови, звернувся із заявою про реєстрацію кандидатом на цю посаду до міської виборчої комісії. Виборча комісія відмовила у реєстрації на підставі того, що згідно з поданими документами громадянин не проживає і не працює на території виборчого округу, де він має бажання балотуватися, а отже, не є членом територіальної громади і не має права голосу на місцевих виборах. На дії виборчої комісії громадянин подав скаргу

до Центральної виборчої комісії, наголосивши, що порушено його виборче право, оскільки ценз осілості Конституцією України не передбачений.

Зробіть юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Які особливості реалізації виборчого права на місцевих виборах передбачені чинним законодавством?

3. Сільська рада відмовила у наданні дозволу на створення вуличного комітету, мотивуючи своє рішення тим, що був порушений порядок ініціювання створення цього органу, оскільки на зборах жителів членом ініціативної групи, яка представляє інтереси учасників зборів, був обраний іноземний громадянин. Ініціативна група звернулася до суду з вимогою скасування рішення сільської ради у зв'язку з порушенням Ст. 6 Конвенції про участь іноземців у суспільному житті на місцевому рівні.

Чи відповідають рішення сільської ради вимогам законодавства? Як здійснюється формування органів самоорганізації населення? Яке рішення має прийняти суд?

4. Мешканці багатоповерхового будинку звернулися до міського голови з вимогою розглянути на черговій сесії міської ради в порядку місцевої ініціативи питання про забезпечення регулярного безкоштовного підвезення до місця навчання і додому школярів, які мешкають у цьому будинку. Міський голова відмовив жителям, пояснивши, що для ініціювання членами територіальної громади розгляду питання в раді потрібно утворити ініціативну групу й попередньо провести громадські слухання.

Прокоментуйте дії членів територіальної громади та міського голови. Як відбувається реалізація права членів територіальної громади на місцеві ініціативи?

5. Член територіальної громади міста обласного значення звернувся до секретаріату обласної ради з проханням потрапити на особистий прийом до голови обласної ради, щоб внести йому в порядку місцевої ініціативи питання про проведення консультативного опитування жителів області. Керуючий справами ради пояснив, що прийом громадян голова обласної ради не проводить у зв'язку із завантаженістю й рекомендував подати письмове звернення до міського голови.

Зробіть юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії члена територіальної громади та керуючого справами ради вимогам законодавства?

Нормативні акти та література

Європейська хартія місцевого самоврядування: офіц. пер. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – **2002**. – № 10: Місцеве самоврядування в Україні. – С. 10-17.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – **1997**. – № 24. – Ст. 170; **1998**. – № 48. – Ст. 292; **1999**. – № 41. – Ст. 372; **2000**. – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001**. – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003**. – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004**. – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005**. – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006**. – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007**. – № 7-8. – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19. – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008**. – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009**. – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010**. – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011**. – № 23. – Ст. 160, № 34. –

Ст. 343; **2011.** – № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53.

Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 10.07.2010 р. № 2487-VI (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **2010.** – № 35-36. – Ст. 491, № 39. – Ст. 514; **2011.** – № 23. – Ст. 160; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 34. – Ст. 1255; **2012.** – № 45. – Ст. 1731.

Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III // Там же. – **2001.** – № 48. – Ст. 254.

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 47. – Ст. 256; **1999.** – № 26. – Ст. 219; **2004.** – № 13. – Ст. 181; **2005.** – № 11. – Ст. 200; **2009.** – № 36-37. – Ст. 511; **2012.** – № 27. – Ст. 276; № 50. – Ст. 564; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 91. – Ст. 3668.

Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2002 р. № 12-рп/2002 (справа про об'єднання територіальних громад) // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 26. – Ст. 1233.

Рішення Конституційного Суду України від 23.10.2003 р. № 17-рп/2003 (справа про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів) // Там же. – 2003. – № 46. – Ст. 2389.

Статут територіальної громади міста Харкова [Електрон. ресурс]. – Режим доступу <http://www.city.kharkov.ua/uk/article/statut-teritorialnoyi-gromadi-mista-harkova-49.html>

Гураль П. Ф. Територіальна громада в Україні: історико-правове дослідження: моногр. / П. Ф. Гураль – Л.: ЛДУВС; Край, 2008. – 467 с.

Тема 4. Організаційно-правові моделі муніципального управління. Нормотворчість суб'єктів місцевого самоврядування

О с н о в н і п и т а н н я

1. Типологія моделей муніципального управління.
2. Системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні.
3. Поняття, види, юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування.
4. Особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування.
5. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради: порядок підготовки, прийняття.
6. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.

6. На першій сесії обраної на позачергових виборах міської ради було прийнято рішення про ліквідацію районних у місті рад. Депутати однієї з районних у місті рад звернулися до міського голови з вимогою скликання позачергової сесії міської ради для обговорення питання про проведення міського референдуму щодо питання ліквідації районів у місті. Міський голова відмовився скликати сесію, обґрунтовуючи своє рішення тим, що рішення про проведення міського референдуму можуть прийматися лише на вимогу членів територіальної громади. Депутати райради звернулися до суду з вимогою визнання незаконним рішення міської ради про ліквідацію районних у місті рад і звільнення з посади міського голови.

Зробіть юридичний аналіз ситуації і прокоментуйте дії міської ради, міського голови і депутатів районної у місті ради. Яке рішення має прийняти суд? Який порядок утворення чи не утворення районних у місті рад передбачений законодавст-

вом? Який порядок створення, ліквідації та реорганізації районів у місті?

7. Голова обласної ради видав розпорядження про особливий режим управління на період опалювального сезону. Згідно з цим документом як виконавчі органи обласної ради були утворені управління житлово-комунального господарства, соціального захисту населення, транспорту і зв'язку, підпорядковані голові і обласній раді. Обласний прокурор вніс протест на дії голови обласної ради, вимагаючи відмінити незаконне розпорядження. Голова обласної ради відмовився скасовувати прийнятий ним акт, зазначивши, що він діяв на підставі норм Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування, які гарантують організаційну самостійність органів місцевого самоврядування.

Зробіть юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Чи відповідають дії голови обласної ради вимогам законодавства?

8. За пропозицією голови обласної ради до складу президії ради був включений голова однієї з міських рад області, який потім розпорядженням голови облради був призначений його радником. Після цього міський голова ініціював у міській раді розгляд питання про присвоєння голові облради звання "Почесний громадянин міста" і таке рішення було прийняте більшістю голосів депутатів.

Чи відповідають дії голови обласної ради та міського голови вимогам законодавства? Який порядок формування структури обласної ради?

9. На сесії сільської ради було прийнято рішення про неутворення виконавчих органів ради і передачу виконавчих функцій сільському голові. Своім розпорядженням сільський голо-

ва призначив менеджера, якому доручив здійснювати управління комунальним господарством.

Прокоментуйте дії сільської ради і сільського голови. Зазначте різновиди моделей муніципального управління, поясніть специфіку їх використання в Україні.

10. Під час обговорення проекту статуту територіальної громади села на пленарному засіданні депутат сільської ради запропонував включити до цього документа норми щодо: а) опису та порядку використання символіки територіальної громади; б) кількісного складу ради; в) функціональної спрямованості і порядку організації роботи постійних комісій ради; г) чисельності працівників сільської ради. Пропозиція депутата була підтримана без обговорення більшістю голосів депутатів, присутніх на сесії, після чого додаткові положення статуту були передані сільському голові для включення їх до кінцевого тексту статуту. Після закінчення пленарного засідання сільський голова передав підтримані депутатами доповнення до тексту статуту територіальної громади організаційному відділу ради для редагування. Підписання рішення ради про затвердження статуту територіальної громади села було здійснено сільським головою через 3 місяці після прийняття зазначеного рішення ради. Після ознайомлення депутатів сільської ради зі статутом територіальної громади була встановлена невідповідність його положень з нормами, що були підтримані під час пленарного засідання, а депутат сільської ради, що ініціював внесення доповнень до проекту статуту, звернувся до сільського голови з вимогою щодо зупинення дії рішення сільської ради про затвердження статуту територіальної громади.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь. Чи відповідають дії сільської ради, сільського голови і депутата сільської ради вимогам законодавства? Які питання мають бути відображені в статуті територіальної громади і який порядок його обговорення й прийняття?

11. На засіданні виконавчого комітету міської ради більшістю голосів було прийнято рішення про затвердження регламенту виконавчого комітету. В регламенті вказувалося, що рішення виконавчого комітету можуть бути визнані незаконними лише в судовому порядку; міський голова в разі незгоди з рішенням виконавчого комітету має право звернутися зі скаргою до голови обласної державної адміністрації; а скасування рішень виконавчого комітету міської ради може здійснюватися лише президією обласної ради. Після оприлюднення тексту регламенту фракція депутатів міської ради звернулася до міського голови з вимогою скасування зазначеного акта з мотиву його невідповідності чинному законодавству. Однак міський голова спрямував зазначене звернення до керуючого справами виконавчого комітету.

Зробіть юридичний аналіз ситуації і прокоментуйте дії виконавчого комітету міської ради, міського голови та фракції депутатів міської ради. Надайте юридично обґрунтовану відповідь фракції депутатів міської ради.

Нормативні акти та література

Конституція України (із змін, внесен. Законом України від № 2952-VI від 01.02.2011) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – № 141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Європейська хартія місцевого самоврядування: офіц. пер. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – **2002.** – № 10: Місцеве самоврядування в Україні. – С. 10-17.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. –

Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, – № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53.

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III // Відом. Верхов. Ради. – **2001.** – № 33. – Ст. 175; **2003.** – № 46. – Ст. 367; **2004.** – № 10. – Ст. 104; **2005.** – № 2. – Ст. 32, № 4. – Ст. 90, № 9. – Ст. 177; **2006.** – № 1. – Ст. 18, № 14. – Ст. 121, № 7-8. – Ст. 66, № 4. – Ст. 18; **2011.** – № 23. – Ст. 160; **2012.** – № 12-13. – Ст. 82; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т.2. – Ст. – 10; № 34. – Ст. 1255; № 45. – Ст. 1731; № 61. – Ст. 2471.

Муніципальне право зарубіжних країн: навч. посіб.: [у 3-х ч.] / за заг. ред. П. Ф. Мартиненка. – К.: Знання України. – 2006.

Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: моногр. / М. О. Петришина. – Х.: Право, 2011.

Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М.Тодики – Х.: Право, 2009.

Соляник К. Є. Припинення дії актів органів місцевого самоврядування: проблеми реалізації / К. Є. Соляник // Вісн. Центральної виборчої комісії. – 2009. – № 1. – С. 90-93.

Тема 5. Правове регулювання статусу муніципальних службовців. Муніципально-правова відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

О с н о в н і п и т а н н я

1. Муніципальна служба та її правове регулювання.
2. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування.
3. Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
4. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції.
5. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

12. Згідно з розпорядженням голови районної ради з метою оцінки ділових та професійних якостей співробітників та депутатів місцевих рад, розташованих на території району, утворено атестаційну комісію та затверджено положення про проведення атестації. Головою комісії був призначений юрисконсульт районної ради. У положенні зазначалося, що в разі відмови від атестації муніципальні службовці будуть звільнені з займаних посад, а депутати позбавлені права голосу на сесіях рад. На сесії районної ради більшістю голосів депутатів прийнято рішення про скасування розпоряджень голови районної ради. Голова районної ради не погодився з рішенням ради і зупинив його дію своїм розпорядженням.

Чи правомірні прийняті акти голови районної ради? Який порядок проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування?

13. Директор департаменту міської ради був звільнений рішенням виконавчого комітету міської ради у зв'язку із досягненням ним граничного віку перебування на службі. Директор департаменту звернувся до міського голови з проханням перевести його на посаду консультанта, однак голова відмовив, пояснивши, що така посада не передбачена штатним розписом. Директор департаменту оскаржив у суді рішення про звільнення з посади, наголосивши, що було порушено його конституційне право на рівний доступ до служби в органах місцевого самоврядування.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь.

14. За систематичну неявку на пленарні засідання обласної ради, відмову від проведення звітів і зустрічей депутата обласної ради з виборцями, невиконання їх доручень голова обласної ради порушив перед Головою Верховної Ради України питання про дострокове припинення повноважень депутата обласної ради.

Зробіть юридичний аналіз ситуації й дайте відповідь на питання: які заходи юридичної відповідальності можуть бути застосовані до депутатів місцевих рад? Зазначте підстави дострокового припинення повноважень депутатів місцевих рад.

15. Голова районної державної адміністрації звернувся до Верховної Ради України з поданням про призначення позачергових виборів міського голови. У поданні зазначено, що міський голова відмовляється підписувати й оприлюднювати рішення, прийняті більшістю голосів на пленарних засіданнях міської ради, а також розглядати запити й звернення депутатів міської ради.

Чи відповідають дії голови районної державної адміністрації та міського голови вимогам законодавства? Який порядок та підстави дострокового припинення повноважень міського голови?

16. На сесії сільської ради було прийнято рішення про саморозпуск у зв'язку з неможливістю проведення сесій ради і прийняття консолідованих рішень. Сільський голова прийняв розпорядження про одноособове здійснення ним функцій і повноважень органів місцевого самоврядування на території села. Районний прокурор вніс припис на незаконні дії сільської ради та сільського голови, які залишилися без розгляду.

Зробіть юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

Нормативні акти та література

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159. № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162; № 18-19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53.

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001р., № 2493-III // Відом. Верхов. Ради України. – **2001.** – № 33. – Ст. 175; **2003.** – № 46. – Ст. 367; **2004.** – № 10. – Ст. 104; **2005.** – № 2. – Ст. 32, № 4. – Ст. 90,

№ 9. – Ст. 177; **2006.** – № 1. – Ст. 18, № 14. – Ст. 121; **2007.** – № 7-8. – Ст. 66; **2010.** – № 4. – Ст. 18; **2011.** – № 23. – Ст. 160; **2012.** – № 12-13. – Ст. 82; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т. 2. – Ст. 10; № 34. – Ст. 1255; № 45. – Ст. 1731; № 61. – Ст. 2471.

Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07. 2002 р., № 93-IV // Відом. Верхов. Ради України. – **2002.** – № 40. – Ст. 290; **2004.** – № 14. – Ст. 196, № 22. – Ст. 316; **2005.** – № 51. – Ст. 552; **2006.** – № 16. – Ст. 133, № 21. – Ст. 171; **2007.** – № 12. – Ст. 110, № 13. – Ст. 134; **2009.** – № 19. – Ст. 260; **2010.** – № 35-36. – Ст. 491.

Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-XII (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **1993.** – № 52. – Ст. 490; **1995.** – № 29. – Ст. 216, № 34. – Ст. 268; **1996.** – № 16. – Ст. 71; **1999.** – № 24. – Ст. 208; **2001.** – № 33. – Ст. 175; **2003.** – № 14. – Ст. 97, № 30. – Ст. 247; **2005.** – № 2. – Ст. 32, № 10. – Ст. 193, № 26. – Ст. 346; **2006.** – № 1. – Ст. 18, № 9, № 10-11. – Ст. 96; **2007.** – № 9. – Ст. 69, № 7-8. – Ст. 66; **2008.** – № 5-6, № 7-8. – Ст. 78; **2011.** – № 10. – Ст. 63, № 23. – Ст. 160, № 41. – Ст. 414; **2012.** – № 7. – Ст. 53, № 12-13. – Ст. 82; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т.2. – Ст. 10; № 28. – Ст. 1039; № 34. – Ст. 1255; № 45. – Ст. 1731.

Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI (із змін.) // Там же. – 2011. – № 40. – Ст. 404; Офіц. вісн. України. – 2012. – № 32. – Ст. 1176.

Про Порядок організації проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування: Указ Президента України від 25.01.2012 р. № 33/2012 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 8. – Ст. 289; 2012. – № 39. – Ст. 1451.

Про фінансове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування: [Електрон. ресурс]: постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.1997 р. № 1349 (із змін.). – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1349-97-%D0%BF>; Офіц. вісн. України. – 1999. – №18. – С. 93; 2003. – № 52. – Т. 1. – Ст. 2808; 2009. – № 39. – Ст. 1295, № 46. – Ст. 1555, № 51. – Ст. 1733.

Про затвердження Порядку проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців: постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 р. № 169 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – **2002**. – № 8. – Ст. 351; **2004**. – № 46. – Ст. 3044; **2005**. – № 20. – Ст. 1080; **2009**. – № 39. – Ст. 1318; **2010**. – № 11. – Ст. 522; **2011**. – № 30. – Ст. 1301, № 67. – Ст. 2577; № 85. – Ст. 3113; **2012**. – № 39. – Ст. 1471.

Про затвердження Типового положення про проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2001 р. № 1440 (із змін.) // Офіц. вісн. України. – **2001**. – № 44. – Ст. 1983; **2006**. – № 31. – Ст. 2210; **2009**. – № 39. – Ст. 1318; **2011**. – № 67. – Ст. 2577.

Про схвалення Концепції формування системи підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.04.2009 р. № 385-р // Там же. – 2009. – № 28. – Ст. 946.

Про затвердження типових професійно-кваліфікаційних характеристик посадових осіб місцевого самоврядування [Електрон. ресурс]: наказ Головного управління державної служби України від 29.12.2009 р. № 406. – Режим доступу: http://№ads.gov.ua/co№trol/uk/publish/article?art_id=225461&cat_id=35561.

Про Порядок зовнішнього оцінювання за критеріями відповідності рівня освіти та кваліфікації порядку підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування [Електрон. ресурс]: наказ Головного управління державної служби України від 31.12.2009 р. № 414. – Режим доступу: http://№ads.gov.ua/co№trol/uk/publish/article?art_id=227965&cat_id=35561.

Рішення Конституційного Суду України від 16.10.2007 р. № 8-рп/2007 (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування) // Офіц. вісн. України – 2007. – № 80. – Ст. 2979.

Любченко П. М. Проблеми правового регулювання служби в органах місцевого самоврядування / П. М. Любченко //

Вісн. Акад. прав. наук України. – 2008. – № 1(52). – С. 89-97.

Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М.Тодики – Х.: Право, 2009.

Лялюк О. Ю. Загальна характеристика муніципально-правової відповідальності за законодавством України / О. Ю. Лялюк // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 109. – С.76-83.

Слободяник Т. М. Муніципально-правова відповідальність: теорія і методологія питання / Т. М. Слободяник // Митна справа. – 2011. – № 6 (78). – Кн. 2. – Ч. 2 – С. 559-564.

Т е м а 6. Загальна характеристика повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

2. Розмежування повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування.

3. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування.

4. Особливості реалізації повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування при вирішенні питань місцевого значення.

17. У лютому 2010 р. С. звернулася до суду з позовом, у якому просила скасувати рішення сільської ради від 21 грудня 2009 р. № 7 “Про дострокове припинення повноважень сільського голови”, рішення № 8 “Про призначення виконуючого обов’язки сільського голови” та зобов’язати сільську раду усунути перешкоди у здійсненні нею повноважень сільського голови. Обґрунтовуючи позовні вимоги, вона зазначила, що сесію сільської ради без її

відома, як сільського голови, скликано секретарем ради, а також було порушено порядок підготовки сесії, визначений регламентом сільської ради (повідомлення про проведення пленарного засідання 21 грудня 2009 р. без жодних проектів рішень їй було вручено ввечері 20 грудня 2009 р).

Зробіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії секретаря сільської ради? Чи відповідає вимогам законодавства рішення сільської ради? Яке рішення має прийняти суд?

18. Обласна рада прийняла рішення, яким скасувала делегування обласній державній адміністрації повноважень щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст і утворила власні виконавчі органи – Управління комунальною власністю та Управління земельних ресурсів. Прокурор області, не погодившись з цим рішенням, вніс протест, у якому вказувалося, що делегування повноважень місцевим державним адміністраціям має здійснюватися відповідно до вимог Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”. Цей Закон не передбачає можливості утворення обласною радою виконавчих органів. Розглянувши протест прокурора, обласна рада залишила в силі раніше прийняте рішення, посилаючись на те, що згідно з ч. 1 Ст. 142 Конституції України об'єкти спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, мають перебувати в управлінні обласних рад.

Чи відповідає вимогам законодавства прийняте обласною радою рішення? Як повинен діяти прокурор області?

19. Обласна рада на сесії розглянула питання “Про звіт голови обласної державної адміністрації щодо виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку області, обласного бюджету і здійснення обласною державною адміністрацією делегованих їй обласною радою повноважень” і прийняла рішення про висловлення голові обласної державної адміністрації недовіри.

Голова облдержадміністрації звернувся до суду з про-

ханням визнати протиправним і скасувати дане рішення, оскільки воно ухвалене з порушенням вимог ч. 9 ст. 46 і ст. 47 Закону від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР “Про місцеве самоврядування в Україні”, зокрема, без включення цього питання до порядку денного сесії та без його обговорення у постійних комісіях, без проведення колективного й вільного обговорення його депутатами на сесії.

Проведіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії обласної ради? Яке рішення має ухвалити суд?

20. Громадяни України Григоренко і Михайлов у травні 2010 р. подали до міської ради заяви про оформлення права власності на земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства, якими вони користуються з 1980 р. Міський голова залишив без уваги подані заяви. У зв’язку з тим, що заяви не були своєчасно розглянуті, Григоренко і Михайлов звернулися до суду, який своїм рішенням зобов’язав міського голову винести їх на розгляд сесії. Міський голова виніс ці питання на розгляд міської ради, однак рішенням сесії міської ради від 14 лютого 2011 р. земельні ділянки надано під забудову, а не для ведення особистого селянського господарства. Григоренко і Михайлов просили суд скасувати рішення міської ради від 14 лютого 2011 р. та передати у власність для ведення особистого селянського господарства земельні ділянки Григоренку в розмірі 7 тис. 246 м², Михайлову – 5 тис. 646 м² з оформленням та видачею правовстановлювальних документів. Районний суд рішенням від 24 березня 2012 р. позов задовольнив і зобов’язав міського голову оформити та видати позивачам свідоцтва про право власності на ці ділянки.

Зробіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії міської ради? Чи відповідає вимогам законодавства рішення районного суду?

21. У травні 2010 р. Волкова звернулася до суду з позовом до Степанової, а також сільської ради про визнання запові-

ту на ім'я Степанової недійсним. Волкова зазначила, що тривалий час постійно доглядала за своєю матір'ю, Петровою, а коли була відсутня, наймала для цього людей. Після смерті матері Волковій стало відомо про те, що 22 січня 2010 р. депутатом сільської ради, який діяв на підставі розпорядження сільського голови, посвідчено заповіт від імені Петрової на ім'я відповідачки Степанової, просила визнати його недійсним, пославшись на те, що його посвідчено з порушенням вимог чинного законодавства: у день його посвідчення її мати перебувала в такому стані, за якого не могла розуміти значення своїх дій та керувати ними, вона не могла ходити, говорити, вільно виражати свою волю і 23 січня того ж року померла.

Зробіть юридичний аналіз даної ситуації. Чи правомірні дії сільського голови та депутата сільської ради? Яке рішення має ухвалити суд?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

Конституція України (зі змін., внесен. Законом України від № 2952-VI від 01.02.2011) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – №141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Європейська хартія місцевого самоврядування: офіц. пер. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – **2002.** – № 10: Місцеве самоврядування в Україні. – С. 10-17.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194; № 20. –

Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343; **2011.** – № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53, Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т 2. – Ст. 8, № 45. – Ст. 1731, № 45. – Ст. 1737.

Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III // Відом. Верхов. Ради України. – **2001.** – № 48. – Ст. 254.

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV (зі змін.) // Там же. – **1999.** – № 20-21. – Ст. 190; **2001.** – № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172; **2003.** – № 24. – Ст. 159; **2004.** – № 6. – Ст. 38, № 10. – Ст. 103, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 252, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 7-8. – Ст. 162, № 17. – Ст. 267; **2006.** – № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96; **2007.** – № 7-8. – Ст. 66, № 11. – Ст. 94, № 20. – Ст. 282, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 5-6, № 7-8. – Ст. 78, № 27-28. – Ст. 253; **2009.** – № 24. – Ст. 297; **2010.** – № 8. – Ст. 54, № 10. – Ст. 107, № 37. – Ст. 496, № 40. – Ст. 524; **2011.** – № 10. – Ст. 63, № 44. – Ст. 461; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 45. – Ст. 1737, 1740.

Рішення Конституційного Суду України від 01.04.2010р. № 10-рп/2010 // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 27. – Ст. 1069.

Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М. Тодики. – Х.: Право, 2009. – 540с.

Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: теоретико-правовий аналіз: моногр. / А. М. Онупрієнко. – Х.: ПП “Торсінг”, 2009. – 300 с.

Любченко П. М. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування: моногр. / П. М. Любченко, С. О. Семко. – Х.: Право, 2012. – 216 с.

Тема 7. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо управління комунальною власністю

О с н о в н і п и т а н н я

1. Загальна характеристика права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Підстави та порядок формування комунальної власності.
2. Форми реалізації територіальною громадою права комунальної власності.
3. Управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні.
4. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

22. Районна рада прийняла рішення про продаж комунальних підприємств “Фармація” та “Районний аптечний центр”. Міська рада звернулася до господарського суду з позовом про визнання вказаного рішення незаконним. Свої вимоги вона мотивувала тим, що вказані в рішенні районної ради підприємства є об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ та міст, розпорядження якими вимагає згоди усіх співвласників, проте вона такої згоди не надавала. Заперечуючи проти позову, районна рада вказала, що комунальні підприємства “Фармація” та “Районний аптечний центр” були передані у 1993 р. до комунальної власності району, а тому з набранням чинності Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” згідно з п. 10 Прикінцевих та перехідних положень Закону управління ними здійснює районна рада.

Прокоментуйте доводи районної та міської рад. Чи вправі міська рада звернутися з таким позовом до суду? Яке рішення має прийняти суд?

23. Комунальне підприємство виступило одним із засновників благодійної організації. На загальних зборах засновників було затверджено статут, сформовано правління та наглядову раду благодійної організації. У якості внеску комунальне підприємство надало благодійній організації право безоплатного використання нежитлового приміщення.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії посадових осіб комунального підприємства? Який порядок участі органів місцевого самоврядування у створенні юридичних осіб?

24. Районна рада прийняла рішення, яким уповноважила голову районної ради у період між сесіями вирішувати питання про передачу в безкоштовне користування об'єктів комунальної власності, які забезпечують спільні потреби територіальних громад і перебувають в управлінні районної ради. Районний прокурор вніс протест на рішення районної ради. Районна рада відхилила протест прокурора, при цьому вказавши, що виключно на пленарних засіданнях районної ради вирішуються питання про продаж, передачу в оренду, концесію або під заставу об'єктів комунальної власності, а рішення про передачу в безкоштовне користування може приймати одноособово голова районної ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають вимогам чинного законодавства рішення районної ради?

25. На сесії обласної ради прийнято рішення щодо утворення комунального підприємства “Облелектротранс”, до складу якого було включено майно двох міст та трьох сіл, що знаходяться на території області, а також прийнято рішення про призначення керівника цього підприємства.

Прокурор області вніс протест на це рішення, де зазначив, що обласна рада не має права створювати комунальні підприємства, а призначення керівників таких підприємств належать до повноважень голови обласної ради. Голова обласної ради у відповіді прокурору зазначив, що саме до повноважень обласної ради належить питання права спільної власності тери-

торіальних громад, а ці об'єкти і перебували, на думку голови ради, у спільній власності територіальних громад. Прокурор звернувся до суду з вимогою скасувати рішення обласної ради.

Проаналізуйте вказану ситуацію. Чи правомірні дії обласної ради та прокурора? Яке рішення має прийняти суд?

Нормативні акти та література

Конституція України (із змін., внесен. Законом України від № 2952-VI від 01.02.2011) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – № 141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змін.) // Там же. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. – Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7-8. – Ст. 162, № 18-19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т 2. – Ст. 8, № 45. – Ст. 1731; № 45. – Ст. 1737.

Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 254.

Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. № 147/ 98-ВР (зі змін.) // Там же. – **1998.** – № 34. – Ст. 228; **2000.** – № 5. – Ст. 35; **2001.** – № 9. – Ст. 39; **2002.** – № 26. – Ст. 173; **2004.** – № 10. –

Ст. 96, № 19. – Ст. 255; **2005.** – № 16. – Ст. 256, № 25. – Ст. 333; **2006.** – № 4. – Ст. 63; **2009.** – № 10-11. – Ст. 137; **2011.** – № 41. – Ст. 413; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 22. – Ст. 823; **2012.** – № 45. – Ст. 1732.

Земельний Кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **2002.** – № 3-4. – Ст. 27, № 12-13. – Ст. 92; **2003.** – № 28. – Ст. 213, № 30. – Ст. 247, № 38. – Ст. 313; **2004.** – № 7. – Ст. 48, № 7. – Ст. 57, № 8. – Ст. 67, № 17-18, № 26. – Ст. 361, № 35 – Ст. 416; **2005.** – № 4. – Ст. 83, № 2. – Ст. 25, № 4. – Ст. 103; **2006.** – № 9, № 10-11. – Ст. 96; **2006.** – № 26. – Ст. 209, № 21. – Ст. 170; **2007.** – № 7-8. – Ст. 66, № 9. – Ст. 78, № 33. – Ст. 440; **2008.** – № 5-6, № 7-8. – Ст. 78, № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 19. – Ст. 257, № 23. – Ст. 282, № 29. – Ст. 396, № 42. – Ст. 633, № 47-48. – Ст. 719, № 44. – Ст. 656, № 51. – Ст. 755; **2010.** – № 1. – Ст. 2, № 5. – Ст. 40, 41, 44, № 9. – Ст. 86, № 18. – Ст. 141, № 22-23, № 24-25. – Ст. 263, № 31. – Ст. 419, № 34. – Ст. 486, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 5644, № 49. – Ст. 569, **2011.** – № 1. – Ст. 14, № 4, – Ст. 22, № 18. – Ст. 122, № 28. – Ст. 252, № 29. – Ст. 272, № 30. – Ст. 275, № 32. – Ст. 318, № 37. – Ст. 376, № 41. – Ст. 413, **2012.** – № 4. – Ст. 16, № 4. – Ст. 18, № 8. – Ст. 61, № 18. – Ст. 157; Офіц. вісн. України. – **2011.** – № 102. – Ст. 3747; **2012.** – № 4. – Ст. 118, № 4. – Ст. 129, № 34. – Ст. 1250, № 22. – Ст. 820, № 22. – Ст. 822, № 28. – Ст. 1040.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV (із змін.) // Там же. – **2003.** – № 40-44. – Ст. 356; **2004.** – № 2. – Ст. 6, № 11. – Ст. 140, № 33-34. – Ст. 403; **2005.** – № 2. – Ст. 37, № 2. – Ст. 39, № 13. – Ст. 234, № 16. – Ст. 257, № 26. – Ст. 352, № 31. – Ст. 420, № 33. – Ст. 427, № 32. – Ст. 423, № 42. – Ст. 464; **2006.** – № 12. – Ст. 102; № 13. – Ст. 110, № 15. – Ст. 127, № 19-20. – Ст. 161, № 27. – Ст. 234, № 31. – Ст. 268, № 46. – Ст. 456; **2007.** – № 11. – Ст. 93, № 10. – Ст. 87, № 44. – Ст. 512; **2008.** – № 48. – Ст. 358, № 50-51. – Ст. 384; **2009.** – № 15. – Ст. 190, № 15. – Ст. 192, № 17. – Ст. 236, № 19. – Ст. 257, № 29. – Ст. 393, № 36-37. – Ст. 511, № 39. – Ст. 559; **2010.** – № 1. – Ст. 2, № 1. – Ст. 5, № 2-3. – Ст. 11, № 5. – Ст. 40, № 10. – Ст. 106, № 28. – Ст. 354, № 29. – Ст. 392,

№ 33. – Ст. 471, № 32. – Ст. 449, № 34. – Ст. 486. № 38. – Ст. 509, № 46. – Ст. 539, № 48. – Ст. 564; **2011.** – № 4. – Ст. 20, № 4. – Ст. 22, № 5. – Ст. 29, № 6. – Ст. 41, № 19-20. – Ст. 142, № 21. – Ст. 144, № 18. – Ст. 123, № 23. – Ст. 160, № 27. – Ст. 228, № 28. – Ст. 252, № 32. – Ст. 313, № 38. – Ст. 385, № 42. – Ст. 433, № 43. – Ст. 445, № 43. – Ст. 446, № 45. – Ст. 479, № 46. – Ст. 512, № 47. – Ст. 531, № 50. – Ст. 542, № 51. – Ст. 578; **2012.** – № 5. – Ст. 34, № 7. – Ст. 53, № 21. – Ст. 197; *Офіц. вісн. України.* – **2012.** – № 4. – Ст. 1174, № 5. – Ст. 165, № 20. – Ст. 732, № 45. – Ст. 1741.

Господарський кодекс України 16.01.2003 р. № 436-IV (із змін.) // *Відом. Верхов. Ради України.* – **2003.** – № 18-22. – Ст. 144; **2005.** – № 11. – Ст. 205, № 16. – Ст. 257, № 16. – Ст. 259, № 17, № 18-19. – Ст. 267, № 31. – Ст. 420, № 29. – Ст. 384, № 33. – Ст. 427, № 34. – Ст. 434; **2006.** – № 12. – Ст. 101, № 13. – Ст. 110, № 14. – Ст. 117, № 14. – Ст. 118, № 31. – Ст. 268, № 34. – Ст. 291, № 35. – Ст. 296, № 43. – Ст. 414; **2007.** – № 2. – Ст. 15, № 9. – Ст. 67, № 9. – Ст. 77, № 12. – Ст. 106; **2008.** – № 50-51. – Ст. 384; **2009.** – № 6. – Ст. 21, № 14. – Ст. 181, № 19. – Ст. 257, № 30. – Ст. 416, № 46. – Ст. 700; **2010.** – № 2-3. – Ст. 11, № 12. – Ст. 120, № 18. – Ст. 137, № 33. – Ст. 471, № 46. – Ст. 539, № 48. – Ст. 564; **2011.** – № 4. – Ст. 20, № 4. – Ст. 26, № 10. – Ст. 63, № 23. – Ст. 160, № 28. – Ст. 252, № 43. – Ст. 445, № 43. – Ст. 446, № 44. – Ст. 458, № 45. – Ст. 478, № 46. – Ст. 512; **2012.** – № 4. – Ст. 23, № 12-13. – Ст. 76, № 7. – Ст. 53, № 15. – Ст. 92, № 15. – Ст. 100; *Офіц. вісн. України.* – **2012.** – № 5. – Ст. 165, № 28. – Ст. 1033, № 30. – Ст. 1101.

Рішення Конституційного Суду України від 01.04.2010р. № 10-рп/2010 // *Офіц. вісн. України.* – 2010. – № 27. – Ст. 1069.

Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні: моногр. – Х.: Право, 2008. – 288с.

Лялюк О. Ю. Деякі проблеми правового регулювання питань комунальної власності в Україні // *Підприємництво, госп-во і право.* – 2008. – № 10. – С. 72-74.

Тема 8. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування в бюджетно-фінансовій сфері

О с н о в н і п и т а н н я

1. Місцеві фінанси: поняття, структура, порядок формування та використання.
2. Доходи й видатки місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування.
3. Місцеві податки і збори.
4. Участь держави у бюджетному забезпеченні місцевого самоврядування.
5. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

26. Громадянин Василенко у зверненні до селищного голови вимагав відшкодувати збитки, завдані йому невиконанням органами місцевого самоврядування повноважень, передбачених ст. 21 Закону України “Про відходи”. Селищний голова відмовив у задоволенні вимог громадянина Василенка, при цьому зазначив, що повноваження, передбачені ст. 21 Закону України “Про відходи”, не можуть бути реалізовані через відсутність фінансових ресурсів. Василенко оскаржив до районної ради рішення селищного голови.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії селищного голови? Яке рішення повинна прийняти районна рада? Чи повинні органи місцевого самоврядування відшкодувати шкоду, завдану невиконанням покладених на них повноважень?

27. У вересні 2007 р. місцева благодійна організація звернулася з позовом до Київської міської ради та виконавчого органу Київської міської ради – Головного управління земельних ресурсів Київської міської державної адміністрації (другий відповідач) – про зобов’язання укласти з ним угоду про поновлен-

ня на три роки договору оренди земельної ділянки від 20 вересня 2004 р. № 82, а також зобов'язання другого відповідача – провести реєстрацію цієї угоди. На обґрунтування своїх вимог благодійна організація послалася на договір оренди, відповідно до умов якого після закінчення строку укладення угоди благодійна організація, за умови належного виконання покладених на неї обов'язків, має за інших рівних умов переважне право на поновлення договору. Оскільки Київська міська рада ухилилася від розгляду цього питання, благодійна організація, пославшись на ст. 188 ГК, просила суд про задоволення своїх вимог.

Проведіть юридичний аналіз ситуації. Чи правомірні дії Київської міської ради? Яке рішення має прийняти суд?

28. У березні 2010 р. громадянин В. звернувся з позовом до виконавчого комітету міської ради про відшкодування шкоди, посилаючись на те, що 31 грудня 2009 р. о 14-й годині на його автомобіль, у якому він під'їхав до свого гаража, впала відламана частина дерева та пошкодила його, в результаті чого завдано матеріальної шкоди на суму 3 тис. 480 грн, яку він просить відшкодувати, а також стягнути 80 грн на відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю.

Проведіть юридичний аналіз ситуації. Яке рішення має прийняти суд?

Н о р м а т и в н і а к т и т а л і т е р а т у р а

Конституція України (із змін., внесен. Законом України від № 2952-VI від 01.02.2011) // Відом. Верхов. Ради України. – **1996.** – № 30. – № 141; **2011.** – № 10. – Ст. 68.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змін.) // Там же. – **1997.** – № 24. – Ст. 170; **1998.** – № 48. – Ст. 292; **1999.** – № 41. – Ст. 372; **2000.** – № 9. – Ст. 67, № 46. – Ст. 393; **2001.** – № 9. – Ст. 39, № 31. –

Ст. 149, № 32. – Ст. 172, № 33. – Ст. 175, № 49. – Ст. 259; **2003.** – № 4. – Ст. 31, № 24. – Ст. 159, № 27. – Ст. 209, № 28. – Ст. 216, № 37. – Ст. 301, № 45. – Ст. 360; **2004.** – № 9. – Ст. 79, № 15. – Ст. 228, № 19. – Ст. 259, № 23. – Ст. 323; **2005.** – № 9. – Ст. 172, № 7 – 8. – Ст. 162, № 18 – 19. – Ст. 267, № 21. – Ст. 303, № 48. – Ст. 483, № 49. – Ст. 519; **2006.** – № 2-3. – Ст. 35, № 12. – Ст. 104, № 9, № 10-11. – Ст. 96, № 16. – Ст. 133; **2007.** – № 7-8, – Ст. 66, № 15. – Ст. 194, № 20. – Ст. 282, № 18-19 – Ст. 269, № 25. – Ст. 340, № 33. – Ст. 440, № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 27-28. – Ст. 253, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 6. – Ст. 19, № 19. – Ст. 260, № 32-33. – Ст. 485, № 36-37. – Ст. 511, № 38. – Ст. 534; **2010.** – № 10. – Ст. 107, № 18. – Ст. 141, № 34. – Ст. 486, № 37. – Ст. 496, № 37. – Ст. 497, № 40. – Ст. 524, № 48. – Ст. 564, № 49. – Ст. 571; **2011.** – № 23. – Ст. 160, № 34. – Ст. 343, № 51. – Ст. 577; **2012.** – № 7. – Ст. 53: Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 1. – Т 2. – Ст. 8, № 45. – Ст. 1731, № 45. – Ст. 1737.

Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **2010.** – № 50-51. – Ст. 572; **2011.** – № 10. – Ст. 63, № 23. – Ст. 160, № 29. – Ст. 272, № 40. – Ст. 401; **2012.** – № 4. – Ст. 11, № 12-13. – Ст. 81, № 9. – Ст. 63, № 12-13. – Ст. 82, № 21. – Ст. 204; Офіц. вісн. України. – **2012.** – № 11. – Ст. 397, № 45. – Ст. 1740.

Податковий кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – **2011.** – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 1124, № 29. – Ст. 272, № 41. – Ст. 413, № 42. – Ст. 428, № 44. – Ст. 469, № 45. – Ст. 477, № 47. – Ст. 529; **2012.** – № 6. – Ст. 50, № 7. – Ст. 53, № 14. – Ст. 88, № 19-20. – Ст. 174, № 24. – Ст. 248; Офіц. вісн. України. – **2011.** – № 97. – Ст. 3525; **2012.** – № 5. – Ст. 165, № 4. – Ст. 137, № 4. – Ст. 138, № 1. – Т.2. – Ст. 13, № 4. – Ст. 140, № 21. – Ст. 792, № 34. – Ст. 1255, № 41. – Ст. 1568.

Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV (зі змін.) // Там же. – **1999.** – № 11. – Ст. 79; **2007.** – № 34. – Ст. 444; **2008.** – № 5 / № 5-8 /. – Ст. 78, № 48. – Ст. 358; **2009.** – № 19. – Ст. 257; **2010.** – № 48. – Ст. 564; **2011.** – № 1. – Ст. 4.

Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні: моногр. / О. Ю. Лялюк – Х.: Право, 2008. – 288 с.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Підготовка до практичних занять сприяє поглибленому вивченню основних тем курсу “Муніципальне право” і має на мету формування вмінь самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами України та зарубіжних країн у сфері місцевого самоврядування, спеціальною літературою. У процесі занять студентам надається методична допомога, а також здійснюється контроль за їх самостійною роботою.

Формами самостійної роботи є:

- 1) виконання домашніх завдань при підготовці до практичних занять;
- 2) доопрацювання матеріалів лекцій;
- 3) робота в інформаційних мережах;
- 4) складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

6. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ І ТЕРМІНІВ

Бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах).

Виконавчі органи сільських, селищних, міських (районних у містах) рад – підконтрольні і підзвітні відповідним радам, а з питань здійснення делегованих повноважень – відповідним органам виконавчої влади виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані виконавчі органи.

Гарантії місцевого самоврядування – сукупність умов та заходів, що забезпечують повну та ефективну реалізацію територіальними громадами, їх органами та посадовими особами права вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Голова ради районної / обласної / районної в місті – посадова особа, яка обирається радою з числа її депутатів у межах строку повноважень ради таємним голосуванням.

Громадські слухання – форма участі жителів села, селища, міста у здійсненні місцевого самоврядування шляхом заслуховування не рідше одного разу на рік громадою звітів депутатів ради і посадових осіб місцевого самоврядування, під час якого можуть порушуватися різні питання і вноситися пропозиції з питань місцевого значення.

Делеговані повноваження – повноваження органів виконавчої влади, надані органам місцевого самоврядування законом, а також повноваження органів місцевого самоврядування, які передаються відповідним місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад.

Депутатський запит депутата місцевої ради – підтримана радою вимога депутата місцевої ради до посадових осіб ради і її органів, сільського, селищного, міського голови, керівників підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, які розташовані або зареєстровані на відповідній території, а депутата міської (міста обласного значення), районної, обласної ради – також до голови місцевої державної адміністрації, його заступників, керівників відділів і управлінь з пи-

тань, які віднесені до відання ради.

Депутатське звернення депутата місцевої ради – викладена в письмовій формі вимога депутата місцевої ради з питань, пов'язаних з його депутатською діяльністю, до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також керівників правоохоронних та контролюючих органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, розташованих на території відповідної ради, здійснити певні дії, вжити заходів чи дати офіційне роз'яснення з питань, віднесених до їх компетенції.

Депутатське запитання – засіб одержання депутатом інформації або роз'яснення з тієї чи іншої проблеми. Відповідь на запитання може бути оголошено на сесії ради або дано депутату в індивідуальному порядку. Запитання не включається до порядку денного сесії, не обговорюється і рішення по ньому не приймається.

Загальні збори – зібрання всіх чи частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення.

Місцева ініціатива – обов'язкова для розгляду місцевою радою пропозиція членів територіальної громади села, селища, міста, району в місті з питання, віднесеного Конституцією України та законами України до відання місцевого самоврядування, яка вноситься в порядку, визначеному представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Місцева рада – представницький, колегіальний виборний орган місцевого самоврядування, який формується територіальною громадою на рівні села, селища, міста (району в місті), а на рівні області та районів представляє спільні інтереси цих територіальних громад.

Місьцеве самоврядування в Україні – гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцевий референдум – форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування.

Місцеві ініціативи – пропозиція членів територіальної громади про обов'язковий розгляд на відкритому засіданні місцевої ради будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети – бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування.

Муніципальний нормативно-правовий акт – офіційний письмовий документ, який приймається територіальною громадою безпосередньо, органом та (або) посадовою особою місцевого самоврядування в межах їх повноважень з питань, віднесених Конституцією України та законами України до відання місцевого самоврядування, що встановлює, змінює або припиняє правила поведінки, загальнообов'язкові до виконання на відповідній території.

Органи самоорганізації населення – представницькі органи, що створюються частиною жителів, які тимчасово або постійно проживають на відповідній території в межах села, селища, міста.

Посадова особа місцевого самоврядування – особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Постійні комісії ради – робочі органи, що утворюються з числа депутатів для вивчення, попереднього розгляду і підготовки питань, які належать до відання ради, здійснення контролю за виконанням рішень ради та її виконавчого комітету.

Право комунальної власності – право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і у своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

Представницький орган місцевого самоврядування – виборний орган (рада), який складається з депутатів і відповідно до закону наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення.

Районні та обласні ради – органи місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ та міст.

Регламент органу місцевого самоврядування – нормативно-правовий документ, який визначає внутрішню організацію, умови та порядок діяльності органу місцевого самоврядування, регулює процедурно-процесуальні питання реалізації його компетенції.

Самооподаткування – форма залучення на добровільній основі за рішенням зборів громадян за місцем проживання коштів населення відповідної території для фінансування різних цільових заходів соціально-побутового характеру.

Статут територіальної громади – вищий акт локальної нормотворчості, який приймається представницьким органом місцевого самоврядування на основі Конституції України та Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” з метою врахування історичних, національно-культурних, соціально-економічних та інших особливостей здійснення місцевого самоврядування, визначає структуру, повноваження, порядок діяльності територіальної громади села, селища, міста та підлягає державній реєстрації в органах Міністерства юстиції України.

Територіальна громада – жителі, об’єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об’єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр;

Трансферти – кошти, що передаються з Державного бюджету до місцевих бюджетів або з місцевих бюджетів вищого рівня до бюджетів нижчого рівня у вигляді дотацій, субсидій, субвенцій та в інших формах.

7. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу

Курс	Напрям, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
Кількість кредитів ECTS: 2,0	0304 “Право”	Обов’язкова
Модулів: 3	8.03040101 “Магістр”	<u>Модуль I</u> Лекції: 26
Змістових модулів: 3		Практичні заняття: 16
Загальна кількість годин: 72		<u>Модуль II</u> Індивідуальна робота: 10
Тижневих годин: 4		<u>Модуль III</u> Самостійна робота: 20
		Вид контролю: поточний модульний контроль; іспит

Організація поточного модульного контролю

Оцінювання знань студентів з курсу “Муниципальне право” здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК). Загальним об’єктом оцінювання знань студентів є відповідні частини програми з навчальної дисципліни “Муниципальне право”, засвоєння якої відповідно перевіряється під час ПМК.

Завданням ПМК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу змістового модуля, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Об’єктами поточного модульного контролю знань з муниципального права є успішність студентів на практичних заняттях та виконання модульних контрольних завдань.

Оцінювання результатів ПМК здійснюється викладачем наприкінці вивчення кожного змістового модуля.

Критеріями оцінювання ПМК є:

а) систематичність, активність та успішність роботи студента на практичних заняттях – від 0 до 6 балів;

б) оцінка за модульну контрольну роботу (у тому числі у формі тестів) – від 0 до 6 балів.

Виконання модульних контрольних завдань може проводитися у формі тестування.

Конкретний перелік тестів, їх критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року.

Підсумковий бал за результатами ПМК оформляється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Загальна кількість балів за ПМК складає 36 балів. Кожен модуль оцінюється у 12 балів. Результати ПМК знань студентів вносяться до відомості обліку поточної успішності та є основою для визначення загальної успішності і враховуються при виставленні балів за підсумковий контроль знань (ПКЗ).

У разі невиконання завдань ПМК з об’єктивних причин, студенти мають право за дозволом декана (викладача) скласти їх до останнього практичного заняття. Час та порядок складання визначає деканат та кафедра.

8. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА (індивідуальне навчально-дослідне завдання)

Відповідно до Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців індивідуальна робота студентів з курсу муніципального права може включати в себе такі її види:

- 1) анотування прочитаної додаткової літератури;
- 2) підготовку постатейних матеріалів до законів про місцеве самоврядування в Україні;
- 3) збір та аналіз муніципально-правових актів;
- 4) складання термінологічного словника;
- 5) написання есе та його презентацію на практичному занятті;
- 6) підготовку й опублікування наукової статті, тез наукової доповіді на конференції;
- 7) участь у роботі студентського наукового гуртка, студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах.

Вибір студентом видів індивідуальної роботи узгоджується з викладачем, який також здійснює організацію, контроль та оцінку якості її виконання. За індивідуальну роботу студент максимально може отримати 14 балів.

9. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Місце муніципального права в системі національного права України.
2. Муніципально-правові відносини (поняття, види, зміст).
3. Муніципально-правові норми та муніципально-правові інститути.
4. Поняття, предмет, система науки муніципального права.
5. Методологічні основи і джерела науки муніципального права.
6. Функції науки муніципального права.
7. Навчальна дисципліна “Муніципальне право” та її значення для підготовки юристів.
8. Роль муніципального права в процесі становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні.
9. Міжнародно-правове регулювання та основні тенденції розвитку місцевого самоврядування.
10. Всесвітня декларація місцевого самоврядування. Європейська хартія місцевого самоврядування.
11. Відтворення в Конституції та законодавстві України основних принципів Європейської хартії місцевого самоврядування.
12. Види муніципальних систем в зарубіжних країнах.
13. Англосаксонська, континентальна модель місцевого самоврядування, інші моделі організації публічної влади на місцях.
14. Особливості муніципальної системи України.
15. Правове регулювання та особливості функціонування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
16. Поняття місцевого самоврядування та його зміст.
17. Правова природа сучасних теорій місцевого самоврядування.
18. Правова політика у сфері місцевого самоврядування
19. Принцип державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування.

20. Правові, соціальні, політичні, інституційні, функціональні аспекти реформування місцевого самоврядування в Україні.

21. Завдання і значення консультативно-дорадчих структур органів державної влади з питань місцевого самоврядування.

22. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Членство в територіальній громаді.

23. Особливості реалізації прав і свобод людини у місцевому самоврядуванні.

24. Механізм реалізації муніципальних прав і обов'язків особи.

25. Правове регулювання колективних та індивідуальних форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

26. Місцевий референдум як форма безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

27. Місцеві ініціативи та громадські слухання: процедурні аспекти реалізації.

28. Правове регулювання місцевих виборів.

29. Особливості функціонування органів самоорганізації населення.

30. Організаційно-правові моделі муніципального управління.

31. Системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні.

32. Критерії побудови оптимальної структури органів місцевого самоврядування.

33. Місцеві ради – представницькі органи місцевого самоврядування в Україні.

34. Специфіка правового статусу та порядку функціонування районних і обласних рад.

35. Особливості взаємовідносин сільського, селищного, міського голови з представницькими і виконавчими органами

місцевого самоврядування.

36. Організація управління районами в місті.

37. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади у місті Києві.

38. Правове регулювання взаємовідносин органів державної влади з органами місцевого самоврядування.

39. Добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування.

40. Депутат місцевої ради – повноважний представник інтересів територіальної громади, виборців свого виборчого округу.

41. Поняття, види, юридичні властивості актів суб'єктів місцевого самоврядування.

42. Особливості нормотворчого процесу в органах місцевого самоврядування.

43. Індивідуальні і колегіальні форми прийняття муніципальних рішень.

44. Правова експертиза проектів актів місцевого самоврядування.

45. Роль постійних комісій місцевих рад у нормотворчому процесі.

46. Статут територіальної громади, регламент місцевої ради: порядок підготовки, прийняття.

47. Реалізація актів суб'єктів місцевого самоврядування.

48. Контроль у сфері нормотворчої діяльності органів місцевого самоврядування.

49. Муніципальна служба і її правове регулювання.

50. Право на службу в органах місцевого самоврядування в Україні.

51. Муніципальні службовці: статус, порядок проходження служби, права та обов'язки.

52. Обмеження, пов'язані з прийняттям на службу в органи місцевого самоврядування та проходженням служби.

53. Порядок проведення атестації муніципальних службовців.

54. Припинення служби в органах місцевого самоврядування.

55. Особливості правового статусу виборних осіб місцевого самоврядування.

56. Відповідальність за порушення законодавства про муніципальну службу.

57. Кадрова політика щодо муніципальної служби.

58. Поняття, ознаки, види муніципально-правової відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

59. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед населенням, державою, фізичними та юридичними особами.

60. Підстави муніципально-правової відповідальності та муніципально-правові санкції.

61. Державний контроль та нагляд за додержанням законності в діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

62. Порядок та підстави дострокового припинення повноважень місцевої ради.

63. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови. Тимчасове виконання повноважень сільського, селищного, міського голови.

64. Поняття та види повноважень органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

65. Власні, делеговані, виключні повноваження органів місцевого самоврядування та особливості їх реалізації.

66. Основні засади делегування повноважень у сфері місцевого самоврядування. Контроль за виконанням делегованих повноважень у сфері місцевого самоврядування

67. Повноваження у сфері організації і визначення порядку діяльності органів місцевого самоврядування.

68. Особливості реалізації повноважень сільського, селищного, міського голови, секретаря ради. Додаткові повноваження Київського міського голови.

69. Повноваження голови районної, обласної, районної у місті ради та їх заступників.

70. Повноваження органів самоорганізації населення та

забезпечення їх реалізації.

71. Загальна характеристика права комунальної власності. Об'єкти комунальної власності. Підстави та порядок формування комунальної власності.

72. Управління об'єктами комунальної власності на місцевому та регіональному рівні.

73. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування з комунальними підприємствами, установами та організаціями.

74. Місцеві фінанси: поняття, структура, порядок формування та використання.

75. Доходи й видатки місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування. Особливості бюджету міста Києва.

76. Місцеві податки і збори.

77. Участь держави у бюджетному забезпеченні місцевого самоврядування.

78. Фінансовий контроль у сфері місцевого самоврядування.

79. Засоби забезпечення законності, правопорядку органами місцевого самоврядування.

80. Охорона прав, свобод і законних інтересів громадян на місцевому та регіональному рівні.

81. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері інформаційного забезпечення.

82. Повноваження органів місцевого самоврядування щодо утворення та забезпечення діяльності місцевої міліції.

83. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки України.

84. Взаємовідносини органів та посадових осіб місцевого самоврядування з судовими органами та органами юстиції.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з курсу муніципального права здійснюється на основі результатів ПМК, індивідуальної роботи та підсумкового контролю знань (ПМЗ) за 100-бальною шкалою. Завдання ПМК та індивідуальної роботи оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів; завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 50 балів.

ПКЗ з курсу “Муніципальне право” проводиться у формі іспиту. Загальна кількість балів за підсумковий іспит складає від 0 до 50 балів.

Перелік питань, що охоплюють зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до студентів на початку навчального року. До екзаменаційного білета включаються три теоретичні питання.

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати (у балах) ПМК, індивідуальної роботи студентів і ПКЗ.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни “Муніципальне право” виставляється в залікову книжку згідно з такою шкалою:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	За національною системою	За системою НЮАУ ім. Ярослава Мудрого
A	ВІДМІННО – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90-100

Продовження

В	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня, з кількома помилками	4	80-89
С	ДОБРЕ – у цілому правильна робота, з певною кількістю незначних помилок		75-79
Д	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
Е	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

З М І С Т

1.	Вступ.....	3
2.	Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	5
3.	Програма навчальної дисципліни “Муніципальне право”.....	7
4.	Завдання до практичних занять	12
5.	Самостійна робота студентів.....	43
6.	Словник основних понять і термінів.....	44
7.	Поточний (модульний) та підсумковий контроль знань студентів.....	48
8.	Індивідуальна робота (індивідуальне навчально-дослідне завдання).....	50
9.	Контрольні питання	51
10.	Критерії оцінки успішності студентів	56

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО”**

(освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
напрямок підготовки 8.03040101 “Правознавство”)

У к л а д а ч і: СЕРЬОГІНА Світлана Григорівна,
ЛЮБЧЕНКО Павло Миколайович,
БОДРОВА Ірина Іванівна,
БОЛДИРСЬВ Сергій В’ячеславович,
ВЕЛИЧКО Валерій Олександрович,
СТЕШЕНКО Тетяна Віталіївна,
СОЛЯННИК Костянтин Євгенович,
ЛЯЛЮК Олексій Юрійович,
ЧЕЛОМБИТЬКО Лариса Вікторівна,
ШЕВЕРЄВА Віталіна Євгенівна,
ПЕТРИШИНА Марина Олександрівна

Відповідальна за випуск *С. Г. Серьогіна*

Редактор *О. І. Борисенко*
Комп’ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2012

Підп. до друку 20.12.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 3,7. Облік.-вид. арк. 2,2. Вид. № 249.
Тираж 250 прим. Зам. № 4556. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.